

معرفی کتاب

«فیل‌ها» رمانی کوتاه بادوزاویه دیداست
زندگی در متن
رنج‌های چرک‌نویس

فیل‌ها، رمان کوتاه شاه‌رخ گیوا که انتشارات ققنوس منتشر کرده است داستان مردی تنها و روان پریش است که کلکسیون عجیب دارد از اسکناس‌های کهنه با دست‌نوشته‌هایی از مردم در شرایط و زمان و مکان‌های متفاوت. نوشته‌هایی از رنج و تنهایی و عشق‌های پنهانی، در نبود تکنولوژی. کلکسیونر تنها، فیروز جناها؛ قضاوارثی متمول اما کارمندی اداری، مسئول کنترل کیفی چاپ اسکناس بانک مرکزی است که با وجود سرو کار داشتن با اسکناس‌های نو، دلبسته اسکناس‌های کهنه می‌شود و این پارادوکسی آشکار در روح اوست. شاید بتوان گفت فیل‌ها با دوزاویه دید، روایت می‌شود. نظر گاه سوم شخص یا ذهنیت مرکزی که در گیومه و به شیوه نقل قول، به‌راوی اول شخص بدل می‌شود که واگویی‌های آشفته مرديست که قرار است با روایت زندگی و کلکسیون متفاوتش، شخصیتی منحصر به فرد در کارنامه رمان نویسی فارسی به جا بگذارد. رمان، با تصویر خودکشی زنی که «پیرزن جادو» نامیده می‌شود - که البته در ادامه معلوم می‌شود این نام چندان ربطی هم به او ندارد- آغاز می‌شود. یعنی نویسنده، شوکر ادر همان صحنه اول به خواننده‌اش وارد می‌کند تا او را بنشانند و با خودش همراه کند. اما خواننده به زودی درمی‌یابد که این زن و خودکشی‌اش، نقش محوری در داستان و زندگی کلکسونر روان پریش ندارد جز این که دوستی بدون تأثیر بنیادی است با تعدادی از همان اسکناس‌های کهنه که برای فیروز جناها به میراث می‌گذارند و گویا، حضورش در صحنه آغازین، ابزاری است برای گرفتن حواس مخاطب و ایجاد نوعی صحنه محوری در ذهن او. فیروز جناها یا جناح که جناب صدامی‌شود، نماد تنهایی انسان شرقی مدرن شده، است که همچون دیگر شرقیان اما به شیوه خودش در گذشته زندگی می‌کند و در نوشته‌های کج و معوج و ناخوانا و کوتاه و بی‌سرو و ته‌روی اسکناس‌ها که احتمالن در تمام دنیا مر سوم نیست، به دنبال کشف قصه و معمای پشت آن‌هاست. در دوزنج و تنهایی و عشق‌های پنهانی و احتمالاً تا کلام مردم را جستجو می‌کند تا نوعی عطش کشف آن‌سوی این جمله‌ها را در روح خود اار کند و زمان و موقعیت و حسن نویسنده جمله‌ها را در یابد. رمان، در روایت ذهنیت مرکزی، توصیف رفتارهای روان پریشانه و در واگویی‌های اول شخص، ذهنیت روان پریش فیروزه جناها است. رابطه‌هایی سرد و مقطعی و بدون عشق و خائنه، فضایی سرد و همسو و همگام با ذهن و روح کلکسیونر اسکناس‌های کهنه می‌سازند. فیل‌ها، شاید ادامه بلا فصل واگویی‌های آشفته و تنهایی بوف کور یا وارثی نیمه دیوانه از بول و کتاب‌ها، از جنس شاهز احتجاب است. اما از قضا اینجا دچار دوگانگی است و خوب از آب در نیامده است. فیروز جناها، تا واسط داستان، یک کارمند ساده فراری از کار است که برای اخراج شدنش از کار در بخش کنترل کیفی چاپ اسکناس، هر اقدامی می‌کند و تنها مشغله‌اش جمع کردن اسکناس‌های کهنه نوشته شده است و در نهایت خودش هم با دستکاری دستگاه چاپ، نقش پر کوچکی روی تعدادی اسکناس، نشانی از خودش می‌گذارد و از کار اخراج می‌شود. اما از وسط داستان مشاهدات و واگویی‌های او روشنفکرانه و فیلسوفانه می‌شود که به معلوم می‌شود آن‌طور هاهم که در اوایل داستان به نظر می‌رسید یا روایت شد، فیروز با کتاب‌های پدرش که بعدها به شوفاژ خانه تبعید می‌شوند، بیگانه نبوده و به اجبار پدرش که به جای زندگی در نوشته‌های اسکناس، در کتاب‌ها زندگی می‌کرده، مدتی را صرف خواندن کتاب‌ها کرده است. این دوگانگی در شخصیت فیروز گونه‌ای از مداخله نویسنده است که اطلاعات و دغدغه‌های خود را به قهرمان داستان منتقل می‌کند و بدون جاف‌تادن در او، از متن بیرون می‌زند. درست همانند نام «آینتا» برای معشوقه فیروز که با توجه سن و بچه دار بودنش و تخمین حدودی زمان داستان، روی او نمی‌نشیند. رمان فیل‌ها زمان کوتاهی را روایت می‌کند اما فاش‌یک ذهنی‌راوی این مدت کوتاه را به داستانی بلند می‌کشد. بی‌شک نثر در فیل‌ها همچون دیگر آثار گیوااشسته رفته و خوب از آب درآمده است.

نگاهی به قصه پریان به‌عنوان پایه و بنیان داستان نویسی

نخستین سنگ‌بنای داستان نویسی

فسانه فرقدان، روزنامه‌نگار

ولادیمیر پراپ، محقق و پژوهشگر بزرگ روسی در دو کتاب «ریخت‌شناسی قصه‌های پریان» و «ریشه‌های تاریخی قصه‌های پریان» روشی برای طبقه‌بندی قصه پریان ارائه کرده و با وجود اینکه تعریف دقیق و مشخصی از کلمه پریان و اینکه به کدام دسته از قصه‌ها اطلاق می‌شود، ارائه نکرده، مدعی شده است که این روش را می‌توان در طبقه‌بندی

انواع قصه به کار برد و نیز پیشنهاد کرده است، روش پراپ بر پایه مطالعه و مقایسه مضامین قصه‌ها استوار است. برای این کار، او هر قصه را به قسمت‌های کوچکی تقسیم و با یکدیگر مقایسه می‌کند سپس آن را بر اساس ماهیت این قسمت‌ها و روابط متقابل آن‌ها با یکدیگر و با کل قصه توصیف می‌کند؛ اما طبقه‌بندی قصه‌ها مستلزم وجود خصایص مشترک است. بیشتر اوقات در قصه‌های مشابه، برخی کارهای مشابه به شخصیت‌های مختلف نسبت داده شده است؛ مثلاً در یک قصه (قصه جنگ ماژندران) از رستم

خواسته می‌شود کلووس شاه را از زندان دیوسپید آزاد کند. در قصه دیگر (قصه جنگ هاماوران) از او برای آزاد کردن شاه از زندان هاماوران یساری می‌طلبند و در قصه سوم (قصه بیژن و منیژه) برای آزاد کردن بیژن از چاه افراسیاب و... یعنی فقط نام قهرمانان داستان تغییر می‌کند؛ اما اعمال و خویشکاری‌های آن‌ها ثابت می‌ماند. بنابراین، پراپ قصه‌ها را بر اساس خویشکاری‌های قهرمان آنها دسته‌بندی و مقایسه و مطالعه می‌کند. با جدا کردن خویشکاری‌ها از یکدیگر، دسته‌بندی قصه‌هایی که خویشکاری‌های مشابه

دارند، امکان پذیر می‌شود و پراپ این امکان را می‌یابد که هر دسته را به یکی از انواع مشخص نسبت دهد و فهرستی از انواع فراهم آورد. از ویژگی‌های فهرست این است که به جای وابستگی به مشخصه‌های اغلب گنگ و آشفته مضامینی بر شالوده مشخصه‌های دقیق و روشن ساختاری استوار است. از مقایسه و سنجش نوع ساختاری با یکدیگر، پراپ به نتایج دیگری نیز می‌رسد: اینکه تعداد خویشکاری‌ها فوق‌العاده اندک است و نیز توالی رویدادها در قصه همیشه از ترتیب ثابت و مشخصی پیروی می‌کند. تا آنجا که می‌توان آن را قانون‌بندی کرد و در اینجا به چهارمین فرضیه بنیادی روش خود می‌رسد: تمام قصه‌های پریان ساختارمندی یکسان دارند.

بی‌شک نویسنده‌ان نخستین داستان نویسی واقف باشند و ابعاد آن را بشناسند و بر پایه چنین شناختی دست به خلق آثاری بارنگ و بویی نو بزنند

ساختار قصه پریان

چهارمین فرضیه روشی از این قرار است که خویشکاری‌های اشخاص قصه عناصر ثابت و پایدار اد یک قصه تشکیل می‌دهد و از اینکه چه کسی آن‌ها را انجام دهد و چگونه انجام پذیرند، مستقل هستند، شماره خویشکاری‌ها همیشه یکسان است، توالی خویشکاری‌ها همیشه یکسان است و همه قصه‌های پریان ساختارمندی یکسان و مشابه دارند این چهار فرضیه، از جهتی، مراحل عملی روش پراپ را نیز نشان می‌دهد. بر این اساس، خویشکاری‌های قصصی از زندان هاماوران یساری می‌طلبند و در قصه سوم (قصه بیژن و منیژه) برای آزاد کردن بیژن از چاه افراسیاب و... یعنی فقط نام قهرمانان داستان تغییر می‌کند؛ اما اعمال و خویشکاری‌های آن‌ها ثابت می‌ماند. بنابراین، پراپ قصه‌ها را بر اساس خویشکاری‌های قهرمان آنها دسته‌بندی و مقایسه و مطالعه می‌کند. با جدا کردن خویشکاری‌ها از یکدیگر، دسته‌بندی قصه‌هایی که خویشکاری‌های مشابه

ریخت‌شناسی قصه‌های پریان
چنان که ذکر شد؛ بر اساس نظریه پراپ، تمامی قصه‌های پریان از الگو و ساختاری مشابه پیروی می‌کنند. این الگو، به‌طور خلاصه به شرح زیر است:
(الف) بخش مقدماتی:
شامل صحنه آغازین و هفت خویشکاری به‌صورت:
صحنه آغازی، غیبت، خبرگیری، نهی، فریبکاری خبردهی، نقض نهی، همدستی
قصه ممکن است در یکی از سه جهت نهی، خبرگیری یا فریبکاری بسط یابد در این صورت، وقوع خویشکاری‌های نقض نهی، خبردهی یا همدستی زمینه را برای ورود شش‌ریه به قصه مهیا می‌کند. ضمناً امکان ترکیب این جفت خویشکاری‌ها نیز وجود دارد. حتی ممکن است در یک قصه خاص، هم‌زمان تمام این خویشکاری‌ها وجود داشته باشند. مثلاً ممکن است فریبکاری شش‌ریا باعث شود که قربانی نهی رانقض کند. در این صورت خویشکاری نقض نهی در حکم خویشکاری همدستی هم خواهد بود؛ یعنی در این موارد، با عملکرد دو گانه خویشکاری‌ها مواجه هستیم

(ب) بخش اصلی:

شرارتی به وقوع می‌پیوندد (شرارت) یا نیازی احساس می‌شود (نیاز)، قهرمان از وقوع شرارت آگاهی می‌یابد و به قصد مقابله با شش‌ری حرکت می‌کند (عزیمت)، در مسیر حرکت، قهرمان به شخص بخشنده بر می‌خورد (بخشنده) و توسط او آزمایش می‌شود (آزمون)، اما از امتحان سربلند بیرون می‌آید (واکنش قهرمان) و وسیله ای جادویی یا یاری بخشنده را دریافت می‌دارد (تدارک) قهرمان به کمک بخشنده یا عامل جادویی و یا شخصاً به محل شش‌ری منتقل می‌شود (انتقال)، با شش‌ری می‌جنگد (کشمکش) و عاقبت بر او غلبه می‌یابد (پیروزی)، شرارت را دفع می‌کند (التیام) و به سمت موطن خود باز می‌گردد (بازگشت). بر اساس الگوی پراپ، در اینجا سه حالت مختلف ممکن است اتفاق افتد:

(الف) قهرمان در حین بازگشت با شرارت تازهای مواجه نشود: در این حالت چرخه‌ای که توصیف شد، مجدداً طی می‌شود و قهرمان یک رشته

قصه‌های پریان با یک الگوی مشخص و تنها با تغییر نام‌ها و مکان‌ها در واقع میراث قصه‌گویی تمامی ملل متمدن را تشکیل می‌دهند که در مراحل بعدی به قصه‌های اساطیری و افسانه‌ای و حماسی و بعدر مانس‌ها و عاشقانه تکامل می‌یابند

خویشکاری‌های شرارت تا التیام را از سر می‌گذراند.
(ب) شش‌ری به تعقیب قهرمان می‌پردازد (تعقیب)، اما عاقبت قهرمان از شر تعقیب نجات می‌یابد. (رهاهی)
(ج) قهرمان در حین بازگشت به سرزمین تازهای می‌رسد (ناشناختگی) و در برابر ادعاهای قهرمانی دروغی (ادعاهای بی‌پایه) مجبور می‌شود از مونی دشوار را از سر بگذراند (کار دشوار)، اما پس از موفقیت در آزمون (حل مسئله)، قهرمان باز شناخته می‌شود (شناختن) و قهرمان دروغین رسوای می‌شود (رسوایی)؛ در مواردی باز شناسی قهرمان با تغییر شکل همراه است (تغییر شکل). در هر سه حالت، قهرمان نهایتاً به موطن خویش باز می‌گردد، از دواج می‌کند، بر تخت پادشاهی می‌نشیند یا گاهی هر دو، یعنی هم از دواج می‌کند و هم بر تخت می‌نشیند. قصه‌های پریان با یک الگوی مشخص و تنها با تغییر نام‌ها و مکان‌ها در واقع میراث قصه‌گویی تمامی ملل متمدن را تشکیل می‌دهند که در مراحل بعدی به قصه‌های اساطیری و افسانه‌ای و حماسی و بعدر مانس‌ها و عاشقانه تکامل می‌یابند تا امروز گنجینه‌ای از داستان‌های مدرن را بر پایه همین قصه‌ها داشته‌باشیم. اگر چه قوت و ضعف این قصه‌ها از ملل مختلف با یکدیگر متفاوت است و می‌تواند جای بحث و پژوهش برای محققان باشد و این یادداشت کوتاه را بسط دهد. بی‌شک نویسندگان یابنده‌بنای نخستین داستان نویسی واقف باشند و ابعاد آن را بشناسند و بر پایه چنین شناختی دست به خلق آثاری بارنگ و بویی نو بزنند.

تولد و مرگ

برای زادروز نجف دریابندری

نجف دریابندری در ۱ شهریور ۱۳۰۸ در آبادان متولد شد و با حضور انگلیسی‌ها در تأسیسات نفتی شهر آبادان، به زبان انگلیسی علاقمند شد و به‌طور خودآموز به فراگیری زبان پرداخت. نخستین اثر ترجمه او ادع با اسلحه ار نست همینگوی و بعد تاریخ فلسفه غرب بر ترائند

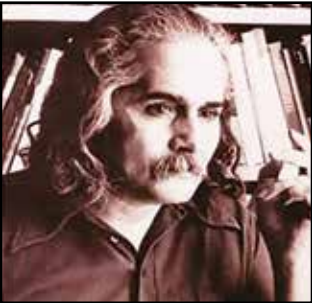
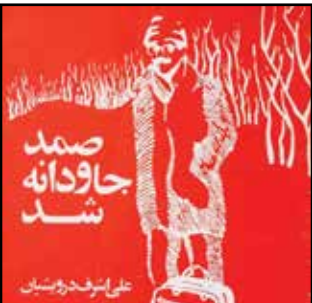
راسل، پیرمرد و دریا همینگوی، هاکلبری فین از مارک توین بود. یک گل سرخ برای امیلی و گور به گور ویلیام فاکنر، رگتایم، بیلی باتگیت اثر دکتر وف، معنی هنر از هربرت رید و پیامبر دیوانه از جبران خلیل جبران و کتاب تألیفی مستطاب اسپیزی که تاکنون بی‌رقیب بوده است.

سالروز مرگ شاعر حماسه معاصر

زاده ۱۰ اسفند ۱۳۰۷ در توس و متخلص به م. امید؛ شاعر بزرگ معاصر و موسیقی‌پژوه که به رغم مدعیان دیگری برای ادامه حماسه فردوسی، با به‌کارگیری واژگان باصلایت و پرطمطراق خراسانی که میراث حکیم توس است، شاعر حماسه‌سرای معاصر شناخته

برای زادروز علی‌اشرف درویشیان

علی‌اشرف درویشیان رمان‌نویس و داستان‌نویس معاصر در ۳ شهریور ۱۳۲۰ زاده شد. از آثار او سال‌های ابری، سل.ل ۱۸، روز اول تعطیلی، از این ولایت، از ندارد تادارا، آبشوران، درشتی، شب آبیستن است، همراه آهنگ‌های بابام، فصل نان و بسیاری

در حیات کوچک پاییز در زندان، سواحلی، زندگی می‌گویید، اما باید زیست، دوزخ اما سرود، تراای کهن بوم و بر دوست دارم، بهترین امید، عاشقانه و کبسو، منظومه شکار، از این اوستا، بدعت‌ها و بدایع نیما یوشیج، عطا و لقای نیما یوشیج و آورداند که فردوسی، درخت پیر و جنگل، پیر و پسرش برای کودکان و بسیاری آثار دیگر را می‌توان نام برد.

